

УДК: 658.7

DOI: 10.31891/2307-5740-2021-298-5(2)-22

РЕЗНИК Н. П.

ORCID ID: 0000-0001-9588-5929

e-mail: nadya-reznik@ukr.net

Національний авіаційний університет

МАЛУКАЛО О. О.

e-mail: erreserban@gmail.com

Національний Авіаційний Університет

СМИГУНОВА О. В.

ORCID ID: 0000-0002-9660-3361

e-mail: elenasmigunova@khntusg.info

Державний біотехнологічний університет

ПЕРЕДУМОВИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЛОГІСТИКИ

Стаття присвячена дослідженню розвитку міжнародної логістики та визначенню її сучасних тенденцій. На основі проведеного дослідження було зроблено висновки щодо еволюції міжнародної логістики, як ці етапи вплинули на сучасний стан даної сфери та тенденції її розвитку.

Мета дослідження. Дослідити історичну базу міжнародної логістики, її вплив на сьогодення та сучасні тенденції даної логістичної галузі.

Актуальність дослідження. Ще з часів древніх греків та римлян, навіть Єгипетської держави, міжнародна торгівля посідала особливе місце в економіці тих народів. В обмін на товар або гроші, окрема людина могла отримати певний необхідний товар, який вона була не в змозі дістати в межах країни власної. Те ж саме стосувалося й держав: далеко не у всіх була можливість вирощувати виноград, отримувати олію, і тому доводилося торгуватись з іншими державами.

Дані торговельні операції здійснювались різними шляхами: були каравани з купцями, човни, окремі люди – все це було ранніми проявами міжнародної логістики. На той момент, варіативність, швидкість та системність даної галузі ще були на своєму початковому рівні. Але вже тоді було зрозуміло, що дана сфера буде однією з найважливіших у розвитку міжнародних відносин.

З появою танкерів, поїздів, вертольотів, навіть літаків міжнародна логістика почала розвиватися в геометричній прогресії: адже тепер більшість проблем, пов'язаних зі швидкістю та зручністю перевезення між країнами та навіть континентами просто зникли. Окрім розвитку транспортної галузі на розвиток міжнародної логістики вплинула така річ, як індустріалізація та її подальший розвиток у пост-індустріальний період: з'явилося багато фабрик, заводів, підприємств, зокрема і державних, яким необхідні були ресурси, і далеко не завжди ці ресурси можна було знайти у себе в країні, або ж це просто було економічно менш вигідно, аніж брати ті ж ресурси з-за кордону. В подальшому дане укріплення міжнародних зв'язків та міжнародна спеціалізація сприяли появі такого явища, як глобалізація, яка і є локомотивом сьогоденної міжнародної логістики.

Важливість знання історії даної галузі полягає не тільки в її значущості в даний період часу, але й також у тому, що вивчення минулого дозволяє нам уникнути помилок, які були допущені дотепер, й обрати оптимальну логістичну стратегію.

Ключові слова: міжнародна логістика, торгівля, економіка, глобалізація, транспорт.

NADIYA REZNIK

National Aviation University

OLENA SMIHUNOVA

State Biotechnological University

OLEXANDR MALUKALO

Marketing specialties, National Aviation University

PRECONDITIONS AND TRENDS IN INTERNATIONAL LOGISTICS DEVELOPMENT

The article is devoted to the study of the international logistics development and the definition of its current trends. Based on the study, conclusions on the evolution of international logistics were drawn, how these stages have affected the current state of the field, and trends in its development.

The purpose of the study is to investigate the historical base of international logistics, its impact on the present and current trends in this logistics industry.

Relevance of research. Since the time of the ancient Greeks and Romans, even Egypt, international trade has occupied a special place in the economy of those peoples. In exchange for goods or money, an individual could obtain certain necessary goods that he was unable to obtain within his own country. The same applied to the states: not everyone had the opportunity to grow grapes, get oil, and therefore had to trade with other states.

These trade operations were carried out in different ways: there were caravans with merchants, boats, individuals, and all this was an early manifestation of international logistics. At that time, the variability, speed and systemic nature of the industry were still at their initial level. Even then, it was clear that this area will be one of the most important in the development of international relations.

With the advent of tankers, trains, helicopters, and even airplanes, international logistics began to evolve exponentially, with most of the problems associated with speed and ease of transportation between countries and even continents simply disappearing. In addition to the development of the transport industry, the development of international logistics was influenced by such things as industrialization and its further development in the post-industrial period: there were many factories, plants,

enterprises, including state, which needed resources, and not always these resources could be found in one's own country, or it was simply less cost-effective than taking the same resources from abroad. In the future, this strengthening of international relations and international specialization contributed to the emergence of such a phenomenon as globalization, which is the locomotive of today's international logistics.

The importance of knowing the history of this industry is not only its importance in this period of time, but also that the study of the past allows us to avoid mistakes that have been made so far, and choose the optimal logistics strategy.

Key words: international logistics, trade, economy, globalization, transport.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Логістика – це галузь, яка вже була вивчена з багатьох боків. Вчені досліджували і історію становлення логістики, і логістичні системи, збутову логістику, митну логістику й безліч інших галузей даної глобальної сфери. Міжнародна логістика також стала об'єктом вивчення й досліджень вчених.

Аналіз досліджень та публікацій

Хоча міжнародна логістика – актуальна тема на сьогоднішній день для будь-якої країни та в цілому для глобальної економіки, вона все ще залишається не до кінця розкритою, де є можливість проводити дослідження й отримувати нові дані та знання. Вивченням даної галузі займалися Алькема В.Г. [1], Козак Ю.Г. [2], Моїсєєв Д.С. [2], Хмелевський О.В. [3] та ін.

Формулювання цілей статті

Дана робота присвячена характеристиці історичних етапів розвитку міжнародної логістики та їхнього впливу на формування сьогоденних трендів даної сфери логістики.

Виклад основного матеріалу

На першому етапі свого розвитку міжнародна логістика була поширена лише на Сході, де місцеві племена здійснювали обмін товарами. Хоч це і був довгий та незручний процес, але його можна назвати відповідним до «міжнародної логістики»: кожне плем'я – окремих народ, даний обмін був системного характеру, відбувався перерозподіл ресурсів.

Величезний внесок в розвиток міжнародної логістики зробили фінкійці: цей народ змінив хід розвитку подій: якщо раніше народи здійснювали доставку та обмін товарами переважно сушею, то завдяки їм неймовірно популяризувався морський транспорт, а Середземне море стало артерією міжнародної торгівлі й осередком розвитку логістичної справи.

Саме слово «логістика» походить з часів Римської імперії, де ним описували службовців, що виконували функцію розподілу харчів. Вважалося, що дана сфера діяльності відповідає за рух та розподіл військових сил Імперії та відповідає за постачання ресурсів основній армії. Окрім формування самого терміну, Римська імперія зробила внесок у постановку задач і принципів як міжнародної, так і звичайної логістики сьогодення: розподіл та постачання ресурсів.

В подальшому розвиток логістики призупинився, і близько 6 століть характеризувався лише новими напрямками та логістичними центрами: Китай, Індія, Британія, Франція, Близький Схід, Київська Русь. В цей час відбувалася робота над оптимізацією шляхів доставки між цими регіонами, що в подальшому спричинило один з плідних періодів розвитку міжнародної логістики та торгівлі.

Таким періодом можна назвати 15-16 століття, відомим також як Епоха великих географічних відкриттів. Причиною даного явища була Індія, а саме її цінний ресурс – прянощі. Але діставатися сушею було надто довго, складно і небезпечно. Саме тому, країни почали працювати над оптимізацією даного шляху: спочатку – через всю Африку, потім – через всю земну кулю. Завдяки прагненню покращити логістику сполучення з Індією було освоєно багато нових регіонів, зокрема Америка, яка в подальшому стане одним з найголовніших центрів міжнародної логістики.

Наступним «бумом» розвитку міжнародної логістики стало 19 століття: цей період часу можна схарактеризувати як період становлення індустріального суспільства, період масової колонізації європейськими країнами інших держав, велика кількість наукових відкриттів – усі ці причини сприяли виникненню та розвитку нових видів транспорту: у 1804 році з'явився перший паровоз, який стане основою для появи поїзду, а також у 1885 році з'явився перший автомобіль, основою для якого був так званий паровий автомобіль. З цього часу гужовий транспорт перестав бути основним в наземних транспортуваннях. Спочатку обидва види транспорту використовувалися лише для внутрішніх перевезень, але дуже скоро по всій Європі була розповсюджена залізнична мережа, а через одинадцять років після появи першого легкового авто з'явився перший прототип вантажівки, розроблений Готлібом Даймлером та Вільгельмом Майбахом, які стануть основою для логістичних перевезень товарів та матеріальних ресурсів як всередині країн, так і в міжнародних масштабах.

Саме ці види транспорту стали одним із ключових факторів, що вплинули на розвиток міжнародної логістичної системи: тепер сполучення між країнами стало набагато швидшим, комфортнішим, і більшим в масштабах: автомобілі, поїзди могли перевозити набагато більші обсяги, ніж це могли зробити коні. Навіть зараз ці види транспорту залишаються одними з найбільш пріоритетних у перевезеннях ресурсів та товарів між країнами й всередині них.

В цьому ж столітті сформувалася теоретична база самої логістики: робота на дану тему була написана А.Г. Жоміні і підтверджувала засади, сформовані ще за часів Римської імперії: логістика – це мистецтво руху військ, але заодно він розширив функціонал даної сфери: окрім перевезення і розподілу, були додані функції управління, постачання, визначення дислокацій. Вперше логістика стала настільки близькою до формування наукової концепції. Формуванню даної концепції також послужила криза старих порядків, поширення ідей Просвітництва як новий підхід до раціоналізації управління.

Третьою важливою подією в розвитку міжнародної логістики 19 століття стало будівництво Панамського та Суецького каналів. Будівництво цих каналів було пов'язано з дуже незручною логістикою: щоб перевезти матеріали з Британії в Індію морським транспортом, доводилося спочатку зробити коло навколо Африки, а Панамський канал дав можливість здійснювати перевезення, не роблячи коло навколо Південної Америки. Це дозволило різко збільшити товаро- і пасажирообіг у даних областях.

Початок 20 століття характеризується новим витком розвитку в історії кораблебудування: в 1904 році розробили перший у світі теплохід, що дало можливість розвитку масового туризму як одного з символів міжнародної логістики. В цей же час завдяки появі нових двигунів, паливної основи різко збільшилися можливості потенціального об'єму товарів та ресурсів для перевезення одним судном, що сприяло більш ефективному використанню ресурсів для здійснення міжнародних морських перевезень.

Однією з найважливіших причин розвитку логістики в цілому, а також міжнародної логістики став такий вид транспорту, як літак, який вперше був вироблений і випробуваний у 1903 році. Ця подія сприяла стрімкому розвитку міжнародної логістики у сфері торгівельної, воєнної, туристичної та інших галузей. Цей вид транспорту дозволив зменшити часові витрати на перевезення в декілька разів, і дотепер його винахід можна вважати одним з найголовніших винаходів людства, який буде актуальним кризою ще протягом дуже довгого часу.

Окремо варто виділити такі види транспорту, як річковий транспорт та вертоліт: хоч вони й займають відносно невелику частку від усього логістичного міжнародного ринку, але тим не менш, важливо зазначити їх вплив: Дунай, Амазонка, Ельба та інші річки є транспортними коридорами, що сполучають одразу декілька країн, а вертольоти є важливим транспортним засобом у сфері перевезення окремих цінних ресурсів, а також проникнення у важкодоступні місця, куди не дістатися автомобілем або літаком.

Всі ці досягнення та етапи можна вважати ранніми етапами розвитку міжнародної логістики, коли її суть, завдання та інструменти ще не були повністю з'ясовані та обґрунтовані. Але починаючи з 60-их років 20 століття і до 10-их років 21 століття етапи розвитку міжнародної логістики було поділено на 4 конкретних етапів, якими дотепер керуються вчені при побудові хронологічних таблиць з логістики.

Перший етап або етап становлення (1960-і – 1970-і роки) – даний період характеризується наступним: в даний період часу відбулося становлення інтеграції транспортно-складського процесу для транспортування та розподілу продукції. Раніше обидві складові цього процесу займалися лише процесами навантажування/розвантажування, але з тих пір їхня діяльність була інтегрована задля досягнення конкретних економічних результатів: інтегрованість проявилася у спільно погоджених технологіях/графіках. Даний період розвитку міжнародної логістики став першим етапом становлення сучасної інтегрованої міжнародної логістичної системи.

Другий етап або етап розвитку (1970-і – 1980-і роки) – в даний період часу продовжився розвиток єдиної інтегрованої міжнародної та звичайної логістичних систем: до складів та транспортів долучилися виробництва, і тепер логістичний ланцюг був розширений і мав наступний вигляд: виробництво – транспорт – склад – (транспорт) – кінцевий споживач. Вперше шлях від виробництва до кінцевого споживача був повністю інтегрований та контрольований. Даний етап продовжив справу першого: продовжилося становлення єдиної міжнародної та звичайної логістичних систем та розширилася інтегрована система, дозволивши сформуванню контрольованого та систематичного потіку товарів від виробника до споживача.

Третій етап або етап інтеграції (1980-і - 2000-і роки) завершив процес інтеграції: до виробничих, складських, та транспортних процесів, що займалися виготовленням, транспортуванням та зберіганням готової продукції, долучився етап транспортування сировини від постачальників: тепер це був не хаотичний процес, а цілком сформована та систематична ланка логістичного ланцюга, який придбав свою остаточну форму, а саме – закупівля – виробництво – розподіл та продаж. Даний етап інтегрував логістичні функції фірми та її партнерів, і сформований тоді логістичний ланцюг залишився і нині.

Четвертий етап або етап глобалізації (2000-і роки) – з боку розвитку міжнародної логістики цей етап є найважливішим у становленні й розвитку міжнародної логістики, який продовжується до сьогодні.

У 1990-і роки процес необхідності інтеграції нарешті був визнаний більшістю учасників логістичного процесу. Відбулися фундаментальні зміни в організації управління процесами міжнародних ринків. Компанії вперше не поодиноці, а глобально почали виходити на міжнародний рівень, і міжнародна логістика досягла того етапу розвитку, на якому вона зараз знаходиться.

Сучасні тенденції розвитку міжнародної логістики.

Глобальний розвиток e-commerce. Дана тенденція з'явилася ще близько десяти років тому, але інтенсивного розвитку набула лише 3-5 років тому. Флагманами розвитку даної тенденції є Amazon та AliExpress, в Україні – OLX та Prom.ua. Суть даного тренду в тому, що люди отримали можливість придбати

товар майже з будь-якої географічної точки планети. Через пандемію коронавірусу та масового закриття оффлайн-бізнесів все більше підприємців почали звертати увагу на можливості e-commerce та можливість розвитку власного бізнесу не тільки локально, але й в рамках міжнародної діяльності. Про стрімкий розвиток свідчать також і цифри: у 2020 році загальний обсяг продаж онлайн зріс до 4 трильйонів доларів, а в Україні обсяг ринку електронної комерції в 2020 році склав 107 мільярдів гривень, що на 41% більше, ніж у 2019 році.

Даний тренд змінив також підхід до надання послуг, а саме – підвищив стандарти: якщо раніше у споживача був обмежений вибір серед продукції, і, відповідно, компанія могла знехтувати якістю продукту через цю обмеженість, то зараз, задля того, щоб бути пріоритетним вибором, треба також звертати увагу на якість продукції та обслуговування клієнта. Фактично, різкий ріст конкуренції за рахунок глобалізації можна окремо виділити як тренд міжнародної логістики.

Диджиталізація процесів доставки.

Сьогодні, в період бурхливого розвитку цифрових технологій, людина все більше потребує комфорту та якості в наданні послуг: в міжнародній логістиці це проявляється в тому, щоб оформити процес доставки та мати можливість контролювати його можна було б, не відходячи від екрану телефону або комп'ютера.

Але логістичні компанії пішли навіть далі: зараз у реальному часі можна відстежувати місцезнаходження власної посилки або товару, й у разі необхідності змінювати маршрут та кінцевий пункт призначення товару. Такий сервіс можливий лише завдяки повній диджиталізації всього процесу доставки.

Можливість вибору конкретного часу доставки.

Це ще один з трендів, окрім вибору маршруту доставки, і є великою конкурентною перевагою тих логістичних компаній, які його впровадили. Дана тема актуальна і для внутрішньої, і для міжнародної логістики.

Раніше процес доставки був доволі хаотичним та розпливчатим процесом: клієнт знав лише день доставки і доводилося сидіти увесь день вдома в очікуванні посилки.

Але тепер задля забезпечення конкурентної переваги з'явилася можливість отримання доставки в конкретний часовий проміжок в 15 хвилин. Альтернативою є можливість протягом двох годин забрати посилку в поштоMATі або зручному для клієнта поштовому відділенні.

Розвиток аутсорсингу.

Дана тенденція почала зароджуватися ще на початку періоду глобалізації (2000-і роки), але зараз вже набула масового характеру. Суть даного тренду в передачі підприємством та організацією непрофільних процесів та послуг третім особам, як фізичним, так і юридичним. Перевагами даного напрямку є зменшення витрат (на утримання, навчання і заробітну платню окремим спеціалістам і навіть відділам), концентрація на основних операціях для бізнесу, гнучкість масштабів бізнесу, чужа експертність та досвід. Прикладами аутсорсингових операцій в логістиці можуть слугувати транспортні та зберігальні послуги.

Безпечна доставка

Клієнти віддають перевагу тим компаніям, які здатні забезпечити найкращі умови з точки зору збереження товару та термінів його доставки. Вже зараз люди готові переплачувати 5-10% за можливість такої доставки, застрахованої логістичним оператором. Такий підхід дає покупцям впевненість у тому, що їх товар у надійних руках, і навіть у випадку пошкодження сума товару буде відшкодована.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

В даній роботі проаналізовано історичні періоди розвитку та їхній вплив на сучасний стан міжнародної логістики. Також було проведено дослідження сучасних тенденцій розвитку міжнародної логістики, які на даний момент є визначальними у даній сфері.

Література

1. Алькема В.Г. Логістичне забезпечення міжнародної торгівлі – Вчені записки університету “КРОК” – 2017. – Випуск 46 – УДК 332.122:338.98
2. Козак Ю.Г. Моїсєєв Д.С. Сутність та особливості міжнародної логістики – Одеський національний економічний університет – УДК 339.56
3. Хмелевський О.В. Міжнародна логістика у ключових трендах її розвитку – Хмельницький національний університет – 2019. – Випуск 38 – DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure38-10>
4. Ярова І.Є. Міжнародні логістичні послуги : конспект лекцій. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 9-14 с.
5. Резнік Н.П. Логістика: навчальний посібник / Н.П. Резнік / Національний університет біоресурсів і природокористування України. – Київ, 2021. – 146 с.
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> – Електронне джерело – дата звернення 21.12.2021 – Логістика
7. https://pidru4niki.com/72232/logistika/etapi_rozvitku_logistiki - Електронне джерело - дата звернення 22.12.2021 – Етапи розвитку логістики

8. <http://www.management.com.ua/tend/tend1290.html> - Електронне джерело - дата звернення 22.12.2021 – П'ять трендів міжнародної логістики у 2021
9. <https://tsl.kname.edu.ua/index.php/uk/8-glavnaya/26-logistic-outsourcing> - Електронне джерело – дата звернення 24.12.2021 – Логістичний аутсорсинг
10. <http://potrebitel.co.ua/?p=1062> – Електронне джерело – дата звернення 24.12.2021 – Переваги та недоліки аутсорсингу

References

1. Alkema V.G. Logistical provision of international trade - Scientific notes of KROK University - 2017. - Issue 46 - UDC 332.122: 338.98
2. Kozak Y.G. Moiseev D.S. The essence and features of international logistics - Odessa National University of Economics - UDC 339.56
3. Khmelevsky O.V. International logistics in the key trends of its development - Khmelnytsky National University - 2019. - Issue 38 - DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure38-10>
4. Yarova I.E. International logistics services: lecture notes. - Sumy: Sumy State University, 2020. - 9-14 p.
5. Reznik N.P. Logistics: textbook / N.P. Reznik / National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. - Kyiv, 2021. - 146 p.
6. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> - Electronic source - application date 21.12.2021 - Logistics
7. https://pidru4niki.com/72232/logistika/etapi_rozvitku_logistiki - Electronic source - access date 22.12.2021 - Stages of logistics development
8. <http://www.management.com.ua/tend/tend1290.html> - Electronic source - access date 22.12.2021 - Five trends in international logistics in 2021
9. <https://tsl.kname.edu.ua/index.php/uk/8-glavnaya/26-logistic-outsourcing> - Electronic source - application date 24.12.2021 - Logistic outsourcing
10. <http://potrebitel.co.ua/?p=1062> - Electronic source - application date 24.12.2021 - Advantages and disadvantages of outsourcing

Надійшла / Paper received : 17.08.2021

Надрукована/Printed : 04.10.2021